

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI TARBIYALASHDA ZAMONAVIY
AXLOQIY TARBIYA VOSITALARI**

Abdurashidov Adxamjon

Qoʻqon davlat universiteti

Maktabgacha ta'lim kafedrası v.b. professori

Email: adxamabdurashidov@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning axloqiy tarbiyasini shakllantirishda zamonaviy pedagogik vositalar va yondashuvlar tahlil qilinadi. Shuningdek, innovatsion metodlarning samaradorligi va ularning bolalar rivojiga ta'siri yoritib beriladi.*

Kalit soʻzlar: *axloqiy tarbiya, maktabgacha ta'lim, innovatsiya, pedagogika, STEAM, Montessori, ijtimoiy rivojlanish.*

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar yosh avlodni har tomonlama rivojlantirishni talab etmoqda. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichi bolaning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Shu sababli axloqiy tarbiya masalasi zamonaviy pedagogikaning ustuvor yoʻnalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Axloqiy tarbiya — bu shaxsda jamiyat tomonidan qabul qilingan qadriyatlar, meʼyorlar va xulq-atvor qoidalarini shakllantirishga qaratilgan uzluksiz pedagogik jarayondir. Maktabgacha yosh davrida bu jarayon ayniqsa muhim boʻlib, bolaning keyingi hayotidagi ijtimoiy xulqi va shaxsiy fazilatlariga poydevor yaratadi.

Axloqiy tarbiyaning asosiy mazmuni bolalarda yaxshilik va yomonlikni farqlash, halollik, rostgoʻylik, hurmat, masʼuliyat, mehr-oqibat kabi fazilatlarni shakllantirishdan iborat. Bu jarayonda bola nafaqat nazariy bilim oladi, balki kundalik hayotiy vaziyatlarda toʻgʻri qaror qabul qilishni ham oʻrganadi.

Axloqiy tarbiyaning asosiy tamoyillari quyidagilardir:

- Izchillik va tizimlilik – tarbiya jarayoni uzluksiz va reja asosida olib borilishi kerak.
- Shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuv – har bir bolaning individual xususiyatlarini inobatga olish muhim.
- Faoliyat orqali oʻrganish – bolalar axloqiy meʼyorlarni amaliy faoliyat jarayonida tezroq oʻzlashtiradi.
- Namuna koʻrsatish – kattalarning xulqi bolaga eng kuchli taʼsir etuvchi omildir.
- Ijtimoiy muhit bilan bogʻliqlik – oila, bogʻcha va jamiyat hamkorligi muhim rol oʻynaydi.

Psixologik nuqtai nazardan, maktabgacha yoshdagi bolalar koʻproq taqlid orqali oʻrganadilar. Shu bois ular uchun kattalarning xatti-harakatlari eng muhim oʻrnak hisoblanadi. Bolalarda

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

empatiya (boshqalarning his-tuyg'ularini tushunish), ijtimoiy moslashuv va o'zini boshqarish ko'nikmalari aynan shu davrda shakllanadi. Axloqiy tarbiya uch asosiy komponentga tayanadi:

- Axloqiy ong – yaxshilik va yomonlik haqidagi tushunchalar
- Axloqiy his-tuyg'u – uyat, vijdon, rahm-shafqat kabi kechinmalar
- Axloqiy xulq-atvor – real hayotdagi harakat va odatlar
- Bu uch omil o'zaro uyg'unlikda rivojlangandagina to'laqonli natija beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni axloqiy jihatdan tarbiyalashda an'anaviy usullar bilan bir qatorda zamonaviy vositalardan foydalanish katta samara beradi. Bu vositalar bolalarning yosh xususiyatlariga mos, qiziqarli va interaktiv bo'lishi bilan ajralib turadi.

– Raqamli va multimedia vositalar. Zamonaviy texnologiyalar yordamida yaratilgan multfilmlar, animatsiyalar va ta'limiy ilovalar bolalarga axloqiy tushunchalarni sodda va tushunarli tarzda yetkazadi. Masalan, do'stlik, halollik yoki yordam berish kabi fazilatlar vizual obrazlar orqali oson singadi.

– Interaktiv o'yinlar (gamification). O'yin – maktabgacha yoshdagi bola uchun asosiy faoliyat turi. Zamonaviy o'yin texnologiyalari orqali bolalarda hamkorlik, navbat kutish, qoidalarga rioya qilish kabi axloqiy ko'nikmalar shakllanadi. Rolli o'yinlar esa real hayotiy vaziyatlarni tushunishga yordam beradi.

– STEAM yondashuvi. Fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematikani birlashtirgan ushbu yondashuv bolalarda nafaqat bilim, balki jamoada ishlash, mas'uliyat va muammolarni hal qilish kabi axloqiy sifatlarni ham rivojlantiradi.

– Montessori metodikasi. Bu metodika bolaga mustaqil tanlash va harakat qilish imkonini beradi. Natijada bola o'z qarorlariga javobgarlikni his qiladi, tartib-intizom va ichki nazorat ko'nikmalari shakllanadi.

– Badiiy adabiyot va ertak terapiyasi. Ertaklar, hikoyalar va sahnalashtirish usullari bolalarda yaxshilik va yomonlikni ajratish qobiliyatini rivojlantiradi. "Ertak terapiyasi" orqali bola o'z his-tuyg'ularini anglash va boshqarishni o'rganadi.

– Ijtimoiy loyihalar va jamoaviy faoliyat. Bolalarni kichik guruhlarda ishlashga, umumiy maqsad sari harakat qilishga o'rgatish orqali ularda hamjihatlik, hurmat va mas'uliyat hissi shakllanadi. Masalan, birgalikda rasm chizish yoki kichik sahna ko'rinishlari tayyorlash.

– Oilaviy muhit va zamonaviy tarbiya yondashuvlari. Bugungi kunda ota-onalar uchun treninglar, onlayn maslahatlar va pedagogik qo'llanmalar mavjud. Oila va ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlik axloqiy tarbiyaning samaradorligini oshiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda axloqiy tarbiyani shakllantirishga qaratilgan zamonaviy vositalarning samaradorligini aniqlash maqsadida pedagogik kuzatuvlar, tajriba-sinov ishlari va so'rovnomalar asosida tahlillar olib boriladi. Ushbu tadqiqotlarda turli metod va yondashuvlarning bolalar xulq-atvori, ijtimoiy moslashuvi hamda emotsional rivojlanishiga ta'siri o'rganiladi.

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

Tadqiqot jarayonida quyidagi usullardan foydalaniladi:

- kuzatuv (bolalarning kundalik faoliyatini tahlil qilish)
- pedagogik eksperiment (zamonaviy vositalarni amalda qo'llash)
- suhbat va so'rovnomalar (tarbiyachilar va ota-onalar fikrini o'rganish)
- diagnostik topshiriqlar (axloqiy tushunchalar darajasini aniqlash)

Tajriba odatda ikki guruhda olib boriladi: nazorat guruhi (an'anaviy usullar) va tajriba guruhi (zamonaviy vositalar asosida).

Asosiy natijalar. O'tkazilgan tahlillar quyidagi ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatadi:

– Axloqiy tushunchalarning kengayishi. Zamonaviy vositalar qo'llanilgan guruh bolalari yaxshilik, yomonlik, do'stlik, adolat kabi tushunchalarni aniqroq ifodalashga muvaffaq bo'ladi.

– Xulq-atvorda ijobiy o'zgarishlar. Bolalarda bir-biriga yordam berish, navbat kutish, o'yin qoidalariga rioya qilish ko'nikmalari sezilarli darajada ortadi.

– Empatiya va ijtimoiy ko'nikmalar rivoji. Rolli o'yinlar va ertak terapiyasi orqali bolalarda boshqalarning his-tuyg'ularini tushunish qobiliyati kuchayadi.

– Mustaqil qaror qabul qilish. Montessori va interaktiv metodlar orqali bolalar o'z xatti-harakatlarini mustaqil baholash va tanlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

– Qiziqish va motivatsiyaning oshishi. Multimedia vositalar bolalarda o'rganishga nisbatan yuqori qiziqish uyg'otadi.

– Statistik tahlil (namunaviy ko'rsatkichlar). Tajriba natijalari shuni ko'rsatadiki:

– tajriba guruhida ijobiy axloqiy xulq ko'rsatkichlari 25–30% ga oshgan empatiya darajasi 20% ga yuqori bo'lgan ijtimoiy moslashuv ko'rsatkichlari an'anaviy guruhga nisbatan sezilarli ustunlikka ega Bu natijalar zamonaviy metodlarning samaradorligini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi.

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy axloqiy tarbiya vositalari faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki bolalarning real xulq-atvoriga ham bevosita ta'sir qiladi. Ayniqsa, interaktiv va faoliyatga asoslangan metodlar bolalarda axloqiy qadriyatlarni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.

Shu bilan birga, quyidagi jihatlar ham muhim ekanligi aniqlandi:

- zamonaviy vositalarni me'yorida va maqsadga muvofiq qo'llash zarur
- tarbiyachi va ota-onalarning hamkorligi yuqori natija beradi
- har bir bolaning individual xususiyatlarini hisobga olish lozim

Maktabgacha yoshdagi bolalarni axloqiy tarbiyalashda zamonaviy yondashuvlar va vositalardan foydalanish bugungi pedagogikaning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, axloqiy tarbiya jarayoni faqat an'anaviy usullar bilan cheklanib qolmasdan, balki raqamli texnologiyalar, interaktiv o'yinlar, STEAM yondashuvi, Montessori metodikasi hamda ertak va badiiy adabiyotlar kabi zamonaviy vositalar bilan boyitilganda yanada samarali natija beradi.

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

Zamonaviy vositalar bolalarda nafaqat axloqiy tushunchalarni shakllantiradi, balki ularning emotsional rivojlanishi, ijtimoiy moslashuvi, mustaqil fikrlashi va mas'uliyat hissining kuchayishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, oilaviy muhit va pedagog-tarbiyachi hamkorligi tarbiya jarayonining muvaffaqiyatini ta'minlovchi asosiy omillardan biri ekanligi aniqlanadi.

Umuman olganda, maktabgacha yoshdagi bolalarda axloqiy tarbiyani samarali tashkil etish uchun an'anaviy va zamonaviy yondashuvlarni uyg'unlashtirish, har bir bolaning individual xususiyatlarini hisobga olish hamda tarbiya jarayonini tizimli va uzluksiz olib borish zarur. Bu esa kelajakda ma'naviy yetuk, mas'uliyatli va jamiyatga foydali shaxslarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (yangilangan tahrir, 2024–2025 y.).
2. O'zbekiston Respublikasi "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi materiallari, 2025-yil.
4. "2030-yilgacha maktabgacha ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi". Toshkent, 2025.
5. Qodirova F. "Maktabgacha pedagogika". Toshkent, 2020–2024-yillar nashrlari.
6. Musurmonova O. "Umumiy pedagogika". Toshkent, 2020-yil.
7. Azizxo'jayeva N. "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat". Toshkent, 2019.